

Open Access - tájékoztató, dokumentáció szerzőknek és adminisztrátoroknak

Az elérhetőség jelölése az MTMT-ben

Bevezetés

A közlemények teljes szövegének olvashatóságát, hozzáférhetőségét (pl. open access) a Külső azonosítókban jelölni lehet az MTMT-ben. A szabad olvashatóság jelölése segíti a mű terjedését, egyre több olvasó válogat a tudományos irodalomban aszerint, hogy mekkora erőfeszítéssel érhető el a mű maga.

Főbb tulajdonságok

- *A jelölés alapvetően a szerző és/vagy az intézményi adminisztrátor feladata.*
- Szoftveresen - előre meghatározott esetekben - automatikusan megjelöljük a biztosan szabad hozzáférésű folyóiratokban, repozitóriumokban megjelent műveket.
- A program dinamikusan rendezzi az elérési linkeket, sorban előre helyezi és ikonnal jelöli a teljes szöveg elérési lehetőségeket, ezeket is a szabad olvashatóság (🔓), korlátozottan szabad olvashatóság (🔒) vagy (elő)fizetés ellenében történő olvashatóság (💰) sorrendjében.

Használati tudnivalók

A jelölések beállításához ismerni kell a linkkel elérhető közlemény jogi és technikai jellemzőit, és ennek megfelelően kell eljárni.

- a. Vannak olyan beállítások, amelyet a program kérés nélkül elvégez, ilyenek az Open Access folyóiratban megjelent közlemények és a teljesen nyílt repozitóriumi gyűjtemények tételeinek jelölése.
- b. A legtöbb beállítást közleményenként kell elvégezni - végezheti szerző vagy adminisztrátor.

Beállítások

Az olvashatóság beállítását a közlemény külső azonosítójának beállítása során, vagy repozitóriumba való feltöltés alkalmával lehet megadni. Az olvashatóság beállítása csak olyan linkek esetében értelmezhető, amik a közlemény teljes szövegéhez vezetnek:

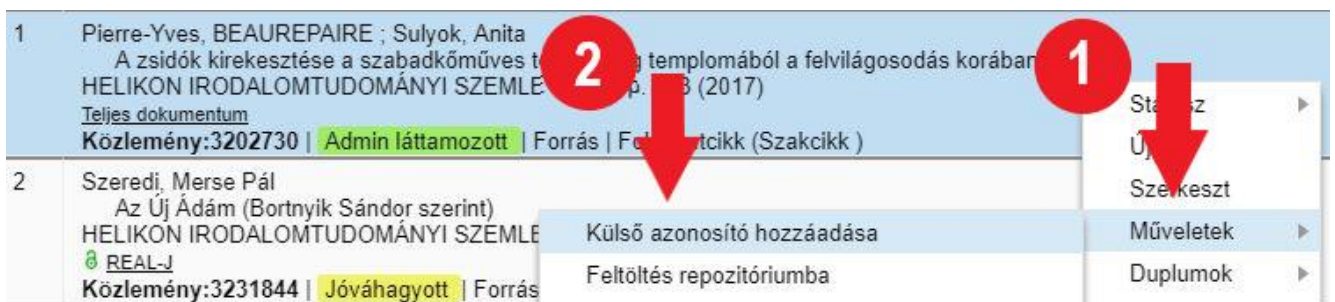
- DOI
- Kiadói adatbázisok
- Repozitóriumok
- Egyéb linkek (pl. Teljes dokumentum link)

1. ábra Külső azonosító rögzítése kezdeményezhető a közlemény adatlapján az adatfeltöltési folyamat során, vagy korábban rögzített közlemény esetében a rekord kijelölését követően a felső menüsorban a Műveletek menüben kezdeményezve, ill. jobb klikkel kezdeményezve

2. ábra Külső azonosító rögzítése kezdeményezhető korábban rögzített közlemény esetében a rekord kijelölését követően a felső menüsorban a Műveletek menüben kezdeményezve, ill. jobb klikkel kezdeményezve

3. ábra Külső azonosító rögzítése kezdeményezhető korábban rögzített közlemény esetében a rekord kijelölését követően jobb klikkel kezdeményezve

Új hozzáadása: Külső azonosító

Az azonosító státuszát az érvényesség mező különböző vagy azonos értékre állításával lehet validált állapotúra állítani.

Külső azonosító jel: * **1**

Külső azonosító neve: * **2**
Kötelezően kitöltendő mező

OA típus: **3**

OA embargó:

Validáltság: **4**

Megjegyzés:

Admin megjegyzés:

Hozzáad

4. ábra A Külső azonosító adatainak rögzítése: 1) A Külső azonosító jel mezőben megadjuk az azonosítót. 2) A Külső azonosító neve mezőben kiválasztjuk az azonosító típusát. 3) Az OA típus mezőben megadjuk a hozzáférés módját. 4) Az OA embargó mezőben szükség esetén megadható a hozzáférési korlátozás végének dátuma.

Csator: KözlönyForrás

Új

REAL **Keresés**

További KözlönyForrás rekordok a Keresés gomb megnyomásával érhetők el.

ISSN

ISBN

DOI

WoS

PubMed

Scopus

Teljes dokumentum

Egyéb URL

Matarka

OSZK

Bezár **Kiválaszt és bezár**

5. ábra A Külső azonosító típusának kiválasztása: A Külső azonosító neve mező mellett a nagyító ikonra kattintva a fenti ablak jelenik meg. A Külső azonosító típusát a listából kiválasztva vagy a Keresőablakban megadva, majd Keresést követően a találati listából kiválasztva adhatjuk meg.

Új hozzáadása: Külső azonosító

Az azonosító státuszát az érvényesség mező különböző vagy azonos értékre állításával lehet validált állapotúra állítani.

Külső azonosító jel: *

Külső azonosító neve: *

! Kötelezően kitöltendő mező

OA típus:

OA embargó:

Validáltság:

Megjegyzés:

Admin megjegyzés:

- Gold
- Green
- Korlátozott
- Zárt
- Embargós korlátozott
- Embargós zárt
- Fizetős
- Nincs

6. ábra A hozzáférés módjának kiválasztása: Az OA típus mezőben a lenyíló listából választhatjuk ki a hozzáférés módját.

Lehetséges olvashatóság beállítások

Beállítás	Magyarázat	Példa
Nyílt [Gold]	A közlemény korlátozás nélkül elérhető az elsődleges közzétételi helyen	<ul style="list-style-type: none"> – Open Access folyóiratban – a kiadó honlapján – PhD disszertáció a fokozatot kiadó intézmény repozitóriumában
Fizetős [Pay]	A közlemény csak díjfizetés ellenében érhető el az elsődleges közzétételi helyen	<ul style="list-style-type: none"> – a kiadó honlapján – nem open access folyóiratban
Nyílt [Green]	A közlemény korlátozás nélkül elérhető repozitóriumban	
Korlátozott [Restricted]	A közlemény csak bizonyos felhasználói kör számára érhető el repozitóriumban	<ul style="list-style-type: none"> – csak a folyóirat előfizetői – csak a repozitórium regisztrált felhasználói – csak megadott IP tartományból
Korlátozott (embargós) [Embargo_r]	A közlemény csak bizonyos felhasználói kör számára érhető el repozitóriumban, de egy adott dátum után nyílt hozzáférésűvé válik	<ul style="list-style-type: none"> – a megjelenés után 3 hónapig csak a folyóirat előfizetői tölthetik le a cikkeket – a kiadó hozzájárul, hogy egy adott repozitórium felhasználói hozzáférjenek a megjelent cikkhez, de a cikk nyílt hozzáférésű közzétételét csak a megjelenést követő 1 év leteltével engedélyezi
Zárt [Closed]	A közlemény csak nagyon szűk felhasználói kör számára érhető el	<ul style="list-style-type: none"> – csak a repozitórium munkatársai
Zárt (embargós) [Embargo_c]	A közlemény csak nagyon szűk felhasználói kör számára érhető el, de egy adott dátum után nyílt hozzáférésűvé válik	<ul style="list-style-type: none"> – a kiadó hozzájárul a közlemény nyílt hozzáféréssel való archiválásához, de csak a cikk megjelenését követő 1 év elteltével (addig csak a repozitórium munkatársai dolgozhatnak a teljes szöveggel)

Jelzések, ikonok az MTMT-ben

Az MTMT jelzi az olvashatóságot a dokumentum elérési hivatkozásai elé helyezett ikonokkal, amennyiben a közleményt rögzítő, kezelő szerző vagy adminisztrátor beállította az olvashatósági jellemzőket vagy a link olyan folyóíratra vagy repozitóriumra mutat, melynek szabad hozzáférését az MTMT szoftvere automatikusan beállítja. Ezért lehet, hogy teljes szövegek elérhetők jelöletlen linkek segítségével is.

A közlemény címe előtti ikonnak a program a legjobb elérhetőséget jelzi, az összes elérhetőség elemzésével.

- A program elsőként a DOI-t választja, ha azzal a teljes közlemény szabadon elérhető.
- Ha a DOI linkje előfizetést igényel, akkor a cím előtt azon repozitórium hivatkozást mutatja a program, ahonnan szabadon elérhető a közlemény vagy annak utolsó kézírata.
- Ha a cím előtt (elő)fizetős ikon van, akkor a közlemény szabadon nem olvasható.
 - Ilyenkor is lehetséges, hogy a repozitórium linkre kattintva találunk arra lehetőséget, hogy a szerzőtől e-mailben elkérjük a dokumentum különlenyomatát.

 ikon -- jelezi a szabad elérhetőséget / olvashatóságot a közlemény elsődleges megjelenési helyén (pl. a kiadó honlapja).

 ikon -- jelzi a szabad elérhetőséget / olvashatóságot repozitóriumban archivált példány elérhetősége esetén.

 ikon -- jelzi a korlátozott kör számára hozzáférhető példányokat. A korlátozott hozzáférés azt jelenti, hogy letöltés csak pl. a repozitóriumba bejelentkezve, vagy az egyetem/kutatóhely IP címéről kezdeményezhető. Gyakori, hogy a korlátozás csak egy meghatározott dátumig, ún. embargó időszakra szól és ez idő alatt is megkaphatjuk a szerzőtől a dokumentumot egy gombra kattintva, automatikusan adminisztrált e-mail segítségével.

 ikon -- jelzi a zárt elhelyezést, a dokumentum csak a gyűjtemény munkatársai számára hozzáférhető. Gyakori, hogy a korlátozás csak egy meghatározott dátumig, ún. embargó időszakra szól és ez idő alatt is megkaphatjuk a szerzőtől a dokumentumot egy gombra kattintva, automatikusan adminisztrált e-mail segítségével.

 Naptár ikon -- jelzi az embargó határidejét. (A határidő lejártával - a közlemény szabadon olvashatóvá válásakor - a program a jelölést szabad elérhetőségre változtatja, azaz a lakat színe megváltozik és a naptár ikon eltűnik.)

 Dollár/pénz ikon -- jelzi az olyan tartalmakat, amelyeket vagy előfizetéssel vagy egyszeri vásárlással lehet elérni.

Definíciók, tanácsok

Olvashatóság

Az MTMT jelölései a felhasználó számára jelölik a dokumentum elérhetőségét, az ikonok nincsenek kötelező kapcsolatban sem az Open Access politikával, sem a szerzői jog adta lehetőségekkel. Az elérhetőség jogszerű jelölése a hivatkozást/linket beállító felhasználó felelőssége.

Nyílt hozzáférés (Open Access) - Arany út (hozzáférés OA folyóirat honlapján)

Ez a leggyakoribb oka a dokumentum szabad hozzáférésének, azonban a sokszínű szerzői jogi helyzetet az MTMT jelölései nem tudják követni.

Nyílt hozzáférés (Open Access) - Zöld út (Repozitóriumi hozzáférés)

A repozitóriumokban, mint elektronikus könyvtárakban tárolt dokumentumokhoz hozzáférni a repozitóriumot működtető szervezet által megszabott beállítások szerint lehet. Vannak repozitóriumok, ahol csak nyílt hozzáférésű dokumentumok találhatóak (például az arxiv.org), másutt, (például a Pubmed Centralban) lehetnek embargós dokumentumok is. Az MTMT programja figyeli az embargó dátumát és az embargó elmúltával a dokumentum elérését a zöld színű nyitott lakat ikonnal jelzi.

Az embargós dokumentumhoz gyakran hozzá lehet jutni úgy, hogy a repozitórium közlemény-adatlapjáról a szerzőtől e-mailben kérünk egy példányt a még embargós dokumentumból.

Az Open Access (nyílt hozzáférés) kezelését a SIM4RDM FP7-es projekt (<http://www.sim4rdm.eu>) projekt támogatásával valósítottuk meg.

